

Міжнародні наукові інтернет-конференції
юридичного та історичного спрямування

АКТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

ISSN 2617-2364

Випуск 62



*МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ*

www.lex-line.com.ua

13-14 червня
2024 р.



AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI
W OPOLE

Україна, Тернопіль – Польща, Ополе 2024

УДК 340 (063)

А 437

Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 62: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 13 – 14 червня 2024 р.) / редкол. : О. Яремко та ін. ГО “Наукова спільнота”. WSZIA w Opolu. Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. 2024. 187 с. ISSN 2617-2364.

У виданні вміщено наукові публікації Міжнародної наукової інтернет-конференції «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (Випуск 62) з юридичних та історичних питань, яка відбулася 13-14 червня 2024 р. за сприянням Громадської організації “Наукова спільнота” (Україна) та Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu (Польща).

Матеріали коференції також оприлюднено на сайті конференції:

www.lex-line.com.ua

Оргкомітет ГО Наукова спільнота:

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Назарчук Оксана Михайлівна, доктор філософії (Ph.D.), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Гомотюк Оксана Євгенівна, доктор історичних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Біловус Леся Іванівна, доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Ребуха Лілія Зіновіївна, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Недошитко Ірина Романівна, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Ухач Василь Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:

46005, м. Тернопіль, а/с 797

тел. +380979074970

E-mail: lex-line@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2617-2364

© ГО “Наукова спільнота” 2024

© Автори статей 2024



ДО ПИТАННЯ ПРО СИНХРОНІЗАЦІЮ ХРОНОЛОГІЧНИХ МЕЖ ТА ІСТОРИЧНОГО ЗМІСТУ РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХОДУ ТА СХОДУ В НОВИЙ І НОВІТНІЙ ЧАС

Мінаєв Андрій В'ячеславович
кандидат історичних наук,
доцент кафедри *всесвітньої історії*
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0002-1968-927X

Мінаєва Тетяна Василівна
кандидат історичних наук, *завідувач науково-дослідного*
експозиційного відділу новітньої історії краю
Чернівецького обласного краєзнавчого музею
ORCID: 0000-0003-0932-6712

Інтернет-адреса публікації на сайті:
http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3905

Історію неможливо уявити без періодизації – особливого виду систематизації емпіричного та теоретичного історичного матеріалу, спрямованої на умовний поділ історичного процесу на періоди, більш або менш тривалі відрізки часу. Цінність періодизації в історичному пізнанні зумовлена можливістю отримання відповідей на фундаментальні питання: чому ми виділяємо саме такі періоди, чим вони відрізняються між собою, які критерії використовуються при визначенні хронологічних рамок і чи є ці критерії однаковими для різних періодів, що є спільного й відмінного в історичному розвитку народів різних регіонів світу в цих часових рамках і чим ця спільність або відмінність зумовлені? Синхронізація хронологічних меж та історичного змісту історії країн Заходу та Сходу в Новий і Новітній час, якій присвячена дана розвідка, саме і являє собою пошук відповідей на ці питання.

Поняття «Новий час» на позначення відповідного великого періоду *всесвітньої історії* виникло в Західній Європі в добу Відродження і завдяки інтелектуалам доби Просвітництва дійшло до нас. Підстави визначення хронологічних меж були різними [10, с. 4-5; 1, с. 15], але в основі усіх критеріїв лежав європоцентристський підхід [див. докл.: 6, с. 134-136]. Це ж стосується й формаційної теорії, запропонованої К. Марксом, яка базувалася на зміні суспільно-економічних формацій: Стародавній час визначався як становлення та утвердження рабовласницької формації, Середньовіччя – феодальної, Новий час – капіталістичної. Так соціальні, економічні та політичні процеси, які мали

місце в історії Західної Європи були доволі поширені й на інші регіони.

Що ж до такого періоду всесвітньої історії, як Новітній час, то тут варто відзначити наступне. У радянській історіографії його виокремлення було зумовлено проголошенням Жовтня 1917 р. «головною подією ХХ ст.», яка розпочала загальну кризу капіталізму як світової системи і поступовий перехід світу до соціалізму як «першої фази комунізму» [10, с. 14-15; 11, с. 141-142]. Після 1991 р. Новітній час почали відраховувати від початку чи закінчення Першої світової війни. Фактично поняття «Новітня історія» зблизилося з англomовним терміном «contemporary history» (сучасна історія) і включило в себе т. зв. «коротке ХХ ст.» за Е. Гобсбаумом.

У будь-якому разі можна констатувати, що нині термін «Новий час» є історично усталеним. Менш однозначно це можна сказати про поняття Новітнього часу. Але методологічні та філософсько-історичні питання, що стосуються хронологічних меж та історичного змісту цих періодів наразі залишаються полемічними. Автори цієї доповіді серед таких питань вважають найважливішими наступні:

- які критерії лежать в основі визначення хронологічних меж Нового часу і що може бути об'єднуючим історичним змістом цього історичного періоду одночасно для Заходу та для Сходу?

- чи варто виділяти Новітню добу як окремий історичний період, і якщо варто, то якими можуть бути хронологічні межі та, відповідно, історичний зміст Новітнього часу для розвитку країн Заходу та Сходу?

Сьогодні щодо визначення межі між Середньовіччям та Новим часом найчастіше використовується термін «ранній Новий час» або «ранньомодерна доба» (перехідний період, коли співіснували в історичному протиставленні водночас елементи й старого, феодального, і нового, буржуазного, ладу) [10, с. 10-13; 9, с. 7-12; 1, с. 3]. Однак верхня хронологічна межа раннього Нового часу досі залишається дискусійною в істориків навіть щодо країн Заходу: частина науковців вважає вододілом між раннім Новим часом і, власне, початком Нової історії Англійську революцію середини ХVІІ ст. [1, с. 16], інші ж – Велику Французьку революцію кінця ХVІІІ ст. [9, с. 12].

Наразі очевидно, що проблема, пов'язана з необхідністю синхронізації історичного змісту та хронологічних меж Нової історії для країн Заходу та Сходу потребує комбінування різних підходів до всесвітньо-історичного процесу. Використання концепту «ранній Новий час» по відношенню до країн Західної Європи не викликає заперечень, але яким чином можна його застосувати щодо країн Сходу? Де віднайти там «історичне протиставлення старого з новим»? Адже в той самий час, коли в країнах Західної Європи починалося формування промислового

(індустріального) суспільства, заснованого на ринкових капіталістичних відносинах, в країнах Сходу особливих зрушень не було помітно, навпаки, спостерігалася консервація старих, традиційних соціальних, економічних та політичних відносин.

Цей розрив у історичному змісті розвитку Заходу та Сходу в Новий час (який, до речі, й зумовив успішність західної експансії на Схід у колоніальну добу) підкреслювали різні дослідники. Ось, наприклад, що відзначив свого часу Л. Алаєв: «... країни Сходу в XVII-XVIII ст. потрапили в історичний тупик... були приречені на страждання, пов'язані з насильницьким зломом «традиційного» ладу та штучною модернізацією» [3, с. 27]. Про подібний аспект історичного розвитку країн Сходу зауважує й український дослідник В. Рубель: «переживши середньовіччя, традиційний Схід так і не вступив у Новий час, а потрапив у пастку постсередньовіччя...» [8, с. 13].

На наш погляд, оптимальною для консенсусу у питанні щодо хронологічних меж та історичного змісту Нового часу одночасно як для Заходу, так і для Сходу, видається ідея, що перехід від Середньовіччя до Нового часу (тобто початок раннього Нового часу) припадає на вступ світу в епоху Великих Географічних відкриттів, розпочатої подорожжю Х. Колумба в 1492 р. Така позиція дозволяє визначити одним із головних аспектів *спільного історичного змісту розвитку людства в добу Нового часу формування світової колоніальної системи*, коли метрополії (Захід) та залежні країни (Схід) вперше в історії утворили єдину світову економічну систему на основі єдиного світового ринку [7, с. 4]. Саме Великі Географічні відкриття кардинально змінили соціальну, економічну та політичну картину світу: провідні держави Заходу перетворюються на колоніальні імперії, країни ж Сходу стають об'єктом колоніальної експансії, яка руйнує їхні традиційні державність та соціальні структури.

Виходячи з цієї логіки, можна спробувати визначити й кінець Нової доби. У сучасній історіографії ним найчастіше вважають Першу світову війну, яка для Західного світу зіграла роль, яку важко переоцінити. Однак, якщо продовжити розгляд фундаментальних історичних процесів Нового часу в контексті саме утворення та еволюції світової колоніальної системи, то часом завершення періоду Нової історії, окрім 1914 чи 1918 року, пропонується вважати або кінець XIX – початок XX ст.» [7, с. 6], (коли колоніальні імперії досягають свого апогею, вступаючи в т. зв. «добу імперіалізму» і починають переживати перші ознаки кризових явищ), або ж – середину чи другу третину XX ст. (коли світова колоніальна система встала на шлях остаточного руйнування) [3, с. 6].

На нашу думку, закінчувати добу Нового часу кінцем XIX – початком XX ст. є надто передчасним, адже колоніалізм як світова

система лише вступає у смугу кризи, надалі він достатньо успішно пережив і «пробудження Азії», і Першу світову війну, а остаточний його розпад розтягнувся на другу половину ХХ ст. Тому думка завершувати Новий час серединою ХХ ст. має, на наш погляд, значно вагоміші підстави.

Ще один цікавий варіант хронології Нового та, відповідно, Новітнього часу запропоновано вітчизняним істориком О. Сичем. Полягає він у наступному: основним змістом історії Нового часу є зародження, становлення та утвердження індустріальної (ліберально-промислової) цивілізації, тому доцільно вважати період часу від Першої світової війни до останнього десятиліття ХХ ст. – третім, або новітнім періодом Нової історії [9, с. 12; 11, с. 147-148]. Натомість про початок доби власне Новітнього часу для країн Заходу можна говорити лише після Другої світової війни, а для країн Сходу (окрім Японії) – взагалі хіба що з 90-х рр. ХХ ст. [11, с. 147-148; 10, с. 15-16]. Ця точка зору спирається на наявні теорії модернізації, а також зміст та наслідки реальних модернізаційних процесів в світовій історії.

Варто зауважити, що поняття «модернізація» використовується в трьох основних значеннях: по-перше, як синонім усіх прогресивних змін, коли суспільство рухається вперед до визначеної мети; по-друге, як синонім руху до «сучасності», коли йде процес перетворення традиційного, дотехнологічного суспільства у соціум, для якого характерні досягнення науки і техніки, раціональні світські відносини та складні соціальні структури; по-третє, це намагання відсталих країн наздогнати у своєму розвитку провідні держави (тобто, фактично, це рух від «периферії» до сучасного світу) [2, с. 62-63]. На основі поняття «модернізація» виникли відповідні теорії, автори яких вважали єдиним способом ефективного розвитку для країн Сходу повторення шляху, раніше пройденого Заходом, тобто послідовний перехід від доіндустріальної стадії розвитку до індустріальної та навіть постіндустріальної [5]. Певні критичні зауваження щодо теорій модернізації [6, с. 140] жодним чином не заперечують того факту, що всі держави Сходу після здобуття чи відновлення незалежності в постколоніальну добу тією чи іншою мірою та з різним успіхом пройшли (чи й зараз проходять) процеси модернізації, намагаючись пришвидшено подолати історичний шлях розвинутих індустріальних країн. Отже, для переважної більшості країн і народів Сходу друга половина ХХ ст. (час розпаду світової колоніальної системи) насправді стала найбільш масштабною «епохою модернізації» в їхній історії.

Таким чином, на думку О. Сича, основним історичним змістом розвитку країн Заходу з середини ХХ ст. є процес формування постіндустріального суспільства, а на Сході вступ у цю стадію відбувся

лише хіба що в Японії; для решти принаймні до 1990-х рр. триває процес утвердження індустріального суспільства [10, с. 15-16]. Тому лише наприкінці ХХ ст. можна говорити про початок вступу країн Сходу у Новітній час. Нам видається, що висловлена О. Сичем точка зору має цілком раціональне зерно. Оскільки ж, як наголошувалося вище, синхронізація історичного змісту й хронологічних меж для країн Заходу та Сходу потребує комбінування різних підходів до всесвітньо-історичного процесу, то відповідь може бути знайдена саме на перехресті дефініцій «колоніалізм» та «модернізація».

Авторами цієї доповіді пропонується запровадження у науково-методологічний обіг концепту «ранній Новітній час» (за аналогією з «раннім Новим часом») [6, с. 141]. Сенс цього концепту полягає в наступному: так само, як перехід від Середньовіччя до Нового часу був тривалим, розтягнувся на кілька століть і відзначався єдністю та протиборством елементів старого та нового ладу, так і перехід від Нового часу до Новітнього не можна мислити як якийсь одномоментний акт, оскільки він затягнувся на десятиліття і являв складний період діалектичного співіснування старого і нового.

Однак коли ж розпочався цей перехід і про які елементи можна вести мову? Розглянемо два основні варіанти.

Перший варіант спирається на уявлення про Першу світову війну як подію, яка докорінно змінила світ, поклавши кінець добі Нового часу. Дійсно, Перша світова війна призвела до появи на теренах Євразії, нібито, принципово нових соціалістичної економіки та тоталітарної політичної практики. Однак можна висунути й низку заперечень щодо необхідності розпочинати Новітню історію саме роками Першої світової війни.

По-перше, спираючись на досвід чисельних історико-політичних дискусій про природу радянських держави і суспільства, можна стверджувати, що називати їх «соціалістичними» (у марксистському розумінні, яке для керівників СРСР було єдино прийнятним), можна лише в лапках. Тенденція етатизації економічних процесів в цей час, хоча й не набула радянських масштабів, однак була притаманною для багатьох капіталістичних держав. Економічна політика СРСР та інших «соціалістичних» держав, попри суб'єктивне сприйняття комуністами цих країн себе як «будівничих соціалізму та комунізму», об'єктивно була спрямована на індустріальну модернізацію (тільки не в ліберально-ринковій, а в крайньо-етатистській формі). Що ж до появи тоталітаризму як нового типу політичного режиму, то можна відзначити, що паростки тоталітарної політичної практики можна спостерігати в різних країнах світу задовго до Першої світової війни. Їх можна віднайти в епоху Петра I та Миколи I в Російській імперії, в якобінській диктатурі у революційній Франції та в бонапартистському режимі Першої імперії, у владі доктора

Франсії в Парагваї та, нарешті, у різних варіантах «східної деспотії» (наприклад, у Китаї часів династії Цін).

По-друге, наслідки Першої світової війни не лише не розв'язали міжімперіалістичних суперечностей, які до неї призвели, але й фактично їх загострили, зумовивши тим самим неминучість нової світової війни. Тяглість цих суперечностей ще з останньої чверті ХІХ ст. показує, що Перша світова війна, поставивши крапку в гобсбаумівському «довгому ХІХ ст.», не призвела водночас до завершення Нового часу. Так само вона нічого суттєво не змінила для абсолютної більшості колоніальних та залежних країн Сходу, бо світова колоніальна система, переживши кризу воєнного та повоєнного лихоліття, продовжувала існувати й надалі. Ті ж країни Сходу, які є винятком, бо отримали поштовх до стрімких змін (кемалістська Туреччина, пехлевістський Іран, керована більшовиками частина Центральної Азії), в цей час стали на шлях стрімких модернізаційних процесів, об'єктивно спрямованих на долучення до індустріальної цивілізації. Тобто і за логікою еволюції колоніалізму, і за логікою індустріальної модернізації ні Захід, ні Схід не вийшли в своїй основі за межі історичного змісту Нового часу.

Другий варіант полягає в тому, щоб визначити раннім Новітнім часом добу «холодної війни». З одного боку, не можна не погодитись із справедливістю твердження про те, що історичний зміст розвитку в цей час Заходу та Сходу важко узгодити, бо перед ними стояли різні завдання: в той час як перші вже поступово переходили до постіндустріального (інформаційного) суспільства, другі лише намагались долати колоніальну спадщину й будувати суспільство індустріальне. Але, з іншого боку, необхідно відзначити, що доба «холодної війни» була однією з найнеоднозначніших, найсуперечливіших і, водночас, найважливіших за своїми перебігом та підсумками епох в історії людства й вона, мабуть, найбільше підходить під визначення перехідної між великими історичними періодами. Наприклад, особливістю модернізаційного розвитку частини країн Сходу було те, що їхній перехід до індустріальної цивілізації супроводжувався одночасним впровадженням елементів постіндустріального (інформаційного) суспільства, що неможливо собі уявити в Новий час. Отже, саме доба «холодної війни» може сприйматись як історично перехідний період, упродовж якого в різних сферах співіснували у протиборстві елементи старого і нового:

- *колоніалізму*, який після Другої світової війни вступає у час свого остаточного занепаду і впродовж «холодної війни» припиняє існування та *неоколоніалізму* як форми збереження опосередкованої залежності екс-колоній від колишніх метрополій та транснаціональних корпорацій (ТНК);

- імперіалізму, що проявлявся у спробах колишніх світових імперій зберегти свій максимальний вплив на міжнародній арені та неоімперіалізму як протиборства двох конкуруючих проектів глобалізації (радянського та північно-американського), об'єднаних навколо, відповідно, двох моделей індустріального суспільства;

- доіндустріального, індустріального і постіндустріального суспільств в різних точках планети. При цьому варто підкреслити діалектичний характер поєднання в межах основного історичного змісту раннього Новітнього часу процесів деколонізації та модернізації. Так, по-перше, розпад колоніальних імперій та відмова від експансіоністської політики колишніх імперіалістичних держав стимулювали в них черговий етап модернізації – структурні зміни економіки шляхом залучення здобутків науково-технічної революції, що прискорило перехід країн Заходу від пізньоіндустріального до постіндустріального суспільства. По-друге, колишні колонії, напівколонії та залежні країни, здобувши політичну незалежність, одразу ж приступили до політики модернізації з метою інтеграції в індустріальну цивілізацію, обираючи одну з двох моделей. При цьому, ставши на шлях наздоганяючого розвитку, чимало хто з них дійсно почав розвиватись темпами значно швидшими, ніж колись країни Заходу (Іран часів «білої революції», КНР після 1980-х рр., Південна Корея, Тайвань, Сінгапур останньої чверті ХХ ст. та ін.). По-третє, «неоімперіалізм» СРСР та США в ході «холодної війни» активно сприяв процесам деколонізації й підштовхував нові держави до вибору геополітичного союзника та, знову ж таки, орієнтації на одну з двох моделей індустріальної модернізації.

Всі ці розглянуті в тісній взаємодії елементи старого і нового являли, як ми вважаємо, принципово інший, порівняно з попередніми, етап розвитку світу. Але чи можна вважати ранню Новітню добу наразі завершеною і якщо так, то коли саме вона завершилася? Це питання є надто складним для вирішення в межах однієї розвідки та потребує окремого розгляду. Однак можна з певною вірогідністю стверджувати наступне. Якщо розглядати а) появу незалежних держав пострадянського Сходу (в колишній «Середній Азії») на початку 1990-х рр. чи повернення під контроль Китаю Гонконгу та Макао наприкінці 1990-х рр. саме в руслі продовження процесів деколонізації та б) перехід пострадянських та екс-«соціалістичних» держав від однієї моделі індустріального суспільства до іншої (з подальшим поширенням там постіндустріальних елементів) – у логіці модернізації, то, мабуть, наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. доба раннього Новітнього часу ще тривала.

Отже, синхронізація хронологічних меж та історичного змісту розвитку країн Сходу та Заходу від початку Великих Географічних відкриттів до кінця XX ст. можуть базуватись на наступних положеннях:

- з епохи Великих Географічних відкриттів, яка об'єднала своїм перебігом та підсумками Захід і Схід, розпочинається ранній Новий час як тривалий перехідний період від Середньовіччя до Нової історії;

- доба Нової історії для країн Заходу була часом становлення індустріального суспільства, формування світових колоніальних імперій й імперіалізму, тоді як країни Сходу стали частиною цих імперій і в такий трагічний спосіб змушені були долати свій «історичний тупик»;

- доба Нового часу завершується одночасно з Другою світовою війною;

- «Холодна війна», підштовхнувши процеси радикальної модернізації практично в усіх регіонах світу, розпочинає перехідний період діалектичного співіснування в протиборстві елементів старого і нового: колоніалізму та неокolonіалізму, імперіалізму та неоімперіалізму, доіндустріальної, індустріальної та постіндустріальної цивілізацій у різних куточках земної кулі. Цей перехідний період пропонується визначити поняттям «ранній Новітній час».

Література:

1. Балух В. О., Коцур В. П. Ранньомодерна Європа: підручник. Чернівці: Наші книги, 2016. 704 с.
2. Глібіщук М. В. Дискусія щодо поняття «модернізація» у другій половині XX – на початку XXI ст. *Методологія та філософія історії: актуальні питання дослідження та викладання*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Ч. II. С. 61-69.
3. Головченко В. І., Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.). Київ: Либідь, 2010. 520 с.
4. История Востока. Т. III. Восток на рубеже средневековья и нового времени. XVI – XVIII. Москва: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1999. 696 с.
5. Крадин Н.Н. Проблемы периодизации исторических макропроцессов. *История и математика: Модели и теории*. Москва: ЛКИ/URSS, 2008. С. 166-200.
6. Мінаєв А. В., Мінаєва Т. В. Про деякі методологічні проблеми історії країн Сходу. *Вісімдесят шості економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки*: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополь, Польща, 28-29 травня 2024 р.) / редкол. : О. Патряк та ін.

ГО “Наукова спільнота”, WSZIA w Opolu. Львів : ФО-П Шпак В.Б. С. 134-142.

7. Новая история стран Азии и Африки / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2010. Ч. 1. 400 с.

8. Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – перша половина XIX ст.). Київ: Либідь, 2007. 560.

9. Сич О.І. Всесвітня історія. Ранній Новий час (XVI – XVIII ст.): навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 168 с.

10. Сич О.І. Доба Нового часу: хронологічні межі, внутрішня періодизація, історичний зміст. *Методологія та філософія історії: актуальні питання дослідження та викладання*. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. Ч. II. С. 4-19.

11. Сич О. І., Мінаєв А. В. Новітня історія: зміст поняття та хронологічні межі (семинар кафедри історії нового та новітнього часу, 9 жовтня 2012 р.). *Історична панорама: Збірник наукових статей ЧНУ*. Спеціальність «Історія. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. Вип.15. С. 141-153.

БЕЗПЕКОВІ РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ОБСЄ

Опінко Станіслав Олександрович
аспірант кафедри політології та
державного управління, Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
ORCID: 0000-0001-7357-7343

Науковий керівник: Юрійчук Євгенія Петрівна
доктор політичних наук, професор кафедри політології
та державного управління, Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича

Інтернет-адреса публікації на сайті:
http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3884

Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) є однією з найавторитетніших та найдавніших міжурядових організації в світі. Україна є учасницею ОБСЄ з 30 січня 1992 року та співпрацює з нею щодо демократизації, врядування, прав людини, інклюзивності та ін. Ключовими ж сферами співпраці України та ОБСЄ є безпека та спостереження за виборчими процесами. На жаль, позиція та діяльність

<i>Мінаєв Андрій В'ячеславович, Мінаєва Тетяна Василівна</i> ДО ПИТАННЯ ПРО СИНХРОНІЗАЦІЮ ХРОНОЛОГІЧНИХ МЕЖ ТА ІСТОРИЧНОГО ЗМІСТУ РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХОДУ ТА СХОДУ В НОВИЙ І НОВІТНІЙ ЧАС.....	166
<i>Опінко Станіслав Олександрович</i> БЕЗПЕКОВІ РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ОБСЄ.....	174
<i>Снігур Лариса Петрівна</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ВІЗАНТІЇ.....	177
<i>Тараненко Микола Григорович</i> ВЕЛИКА ЯСА – ГОЛОВНЕ ДЖЕРЕЛО ПРАВА ІМПЕРІЇ ЧИНГІЗИДІВ.....	180

Наукове видання

«Актуальні дослідження правової та історичної науки»

Рік заснування – 2018

Видання виходить 10 разів на рік

Відповідальний за випуск *У.О. Русенко*
Комп'ютерне верстання *О.В. Ковальський*

Підписано до друку 24.06.2024
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублюкаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 50 прим.

ГО «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. +380979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК№7599 від 10.02.2022р.
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net